

Analiza notnih prilog revije Glasba v šoli (in vrtcu) ter uporaba skladb v učnem procesu

Izveček

Revija *Glasba v šoli in vrtcu* ob dvajsetletnici izhajanja ohranja notno prilogo, namenjeno različnim pevskim zasedbam. Objave zborovskih in instrumentalnih skladb bogatijo in dopolnjujejo letno načrtovanje programov za različne zasedbe pevskih zborov, izbirnih predmetov, pouka glasbe in glasbene umetnosti ter drugih interesnih dejavnosti. Z analizo notnih prilog poudarjamo objavo zborovskih skladb, število skladateljev in uporabo glasbenih in literarnih izhodišč pri komponiranju skladb.

Ključne besede: notna priloga, zborovska skladba, pevski zbor, skladatelj

Uvod

Revija *Glasba v šoli*, kasneje preimenovana v revijo *Glasba v šoli in vrtcu*, je namenjena vzgojiteljem in učiteljem v vrtcih, osnovnih, srednjih in glasbenih šolah ter zborovodjem. Izdaja jo Zavod Republike Slovenije za šolstvo v Ljubljani.

Analysis of Song Sheets for the Magazine Glasba v šoli in vrtcu («Music in School and Preschool») and the Use of Songs in the Education Process

Abstract

The 20th edition of the magazine *Glasba v šoli in vrtcu* includes song sheets intended for different types of choirs. The publishing of choral and instrumental compositions enrich and complement the annual planning of programs for various choirs, elective subjects, music and musical art classes, and other extracurricular activities. By analysing the song sheets, a greater emphasis is put on the publications of choral compositions, the number of composers and the use of musical and literary premises in song composition.

Keywords: song sheet, choral composition, choir, composer

Začetek in pobuda za nastanek prve številke revije sega v leto 1995. Povod za izdajo nove glasbene revije je bila večletna prekinitev oz. konec izhajanja revije *Grlica* (leta 1983), katere zadnji urednik je bil skladatelj Jakob Jež. Po nekajletnem premoru je nastala revija *Glasba v šoli* z notno prilogo, ki je nadomestila

prej omenjeno revijo, ki je bila »stična točka« med revijo Grlica in novonastalo revijo.

Prva glavna urednica je bila mag. Milka Ajtnik, uredniški odbor pa so sestavljali dr. Breda Oblak, dr. Albinca Pesek, dr. Mirko Slosar in skladatelj Jakob Jež. Poleg njih so bili še odgovorni uredniki za posamezna področja: mag. Ivan Vrbančič (glasba v šoli), dr. Dimitrij Beuermann (glasbeno šolstvo) in dr. Dragica Žvar (zborovodstvo). Omenjeni uredniki so bili tudi svetovalci na Zavodu za šolstvo.

Strokovna revija Glasba v šoli (in vrtcu) je imela in ima poleg knjižnega dela tudi notno (glasbeno) prilogo, vpeto v revijo, kasneje pa kot samostojno prilogo k reviji. Priloga je vsebovala skladbe za pevske zборе (otroške in mladinske zборе) v osnovnih šolah, kasneje so bile objavljene tudi inštrumentalne skladbe, namenjene glasbenim šolam oz. učiteljem, ki so te skladbe izvajali pri pouku glasbe, ter tematske številke o vokalni tehniki in uvajanju Orffovega inštrumentarija v učni proces. Objavljene skladbe so vključevale dela skladateljev iz predvojnega in povojnega obdobja. Notne priloge so kaj kmalu prerasle v tematske sklope, ki so vključevali skladbe enega skladatelja, ali pa izbran tematski sklop. Skladatelji, katerih skladbe so bile objavljene v notnih prilogah, so bili in so še vključeni v Društvo slovenskih skladateljev. Poleg njih pa so objavljene skladbe tudi mlajše generacije skladateljev, ki šele vstopajo v glasbeno ustvarjalnost.

Posebno vlogo pri objavi skladb v notnih prilogah je imela dr. Dragica Žvar, ki je skrbelo, da so bile skladbe primerne za izvajanje v otroških in mladinskih pevskih zborih osnovnih šol in v vrtcih. Vzpodbujala je skladatelje, da bi komponirali tudi nove skladbe za otroke, ki so »tako potrebne, tako zaželeno, a s tako malo odziva skladateljev, ki znajo komponirati za otroke« (Križnar, 2010, 17). V obdobju 2002 do 2008 je Žvarova prevzela tudi vlogo urednice revije. Pri tem ji je pomagal skladatelj Mitja Reichenberg, ki je kot pobudnik in urednik notne priloge spodbujal in vabil skladatelje, da so pisali skladbe za usmerjeno šolsko populacijo (Žvar, 2017).

Skladbe, objavljene v notnih prilogah, so še danes žive in dobrodošle učiteljem, vzgojiteljem in zborovodjem in ti jih vključujejo v svoje programe dela s pevske zbori. Tako se pojavljajo izvedbe na pevske revijah, tekmovanjih, na različnih prireditvah na šolah in zunaj njih.

Oblakova meni, »da je uspešnost posameznega področja odvisna od posameznih zmožnosti in v tem primeru gre za specifične psihomotorične spretnosti, zaznave sposobnosti, poustvarjalno moč in senzibilnost ter seveda večno aktualno motiviranost in interes za delo s pevske zbori. Vse naštetu vpliva, da zborovsko petje dosega različne kvalitativne ravni. Segajo od formalnih poskusov, ki so odraz utečene nuje ali sinonim slovenske privrženosti petju in pesmi do najvišjih umetniških dosežkov, ki so deležni pomembnih priznanj doma ali na tujem« (Oblak, 1995, 25).

Učni načrt za pevski zbor (2002) opredeljuje pevski zbor kot interesno dejavnost, ki pevcem »posreduje posebne glasbene vrednote v šolskem in zunajšolskem prostoru ter razvija višjo raven estetske občutljivosti in odgovornosti do kulture okolja« (UN, 2002, 5). Učitelje v priporočilih spodbuja k pravi izbiri pesemskega programa, ki naj »zadovolji interese in potrebe pevcev« (UN, 2002, 10) ter cilje, naloge in namen zborovskega petja.

Prava izbira pesemskega programa omogoča pevcem razvoj glasbenih sposobnosti (melodične, ritmične, govorne sposobnosti), izbira besednih in glasbenih vsebin omogoča pevcem razvoj glasovnih in glasbenih sposobnosti (UN, 2002, 10). Skladatelj Tomaž Habe je mnenja, da »le živo muziciranje vodi otroka v globoko čustveno doživljanje glasbe« (Žvar, 2017, 55).

Učitelj glasbe s svojim strokovnim znanjem in vseživljenjskim učenjem in poučevanjem lahko skladbe, objavljene v notnih prilogah, vključuje v učni proces. Vzgojno-izobraževalna področja vključujejo dejavnosti glasbenega izvajanja, poslušanja glasbe, ustvarjanja glasbe in glasbena znanja. Učni načrti v osnovnih, srednjih in glasbenih šolah ter kurikulum za vrtce omogočajo učiteljem in vzgojiteljem avtonomnost izvedbe programov. Skladbe, objavljene v prilogah, so lahko dodatno učno gradivo za vključevanje v posamezne učne enote. Čeprav je bil prvoten namen objave skladb za pevske zборе, jih s pridom vključujemo tudi v učni proces pouka glasbe.

Habe trdi, da »zborovodja, ki sam išče in sestavlja pesemski program, pridobi večjo širino in možnosti pestrih interpretacij. Za zborovodjo je pomembno, da sam išče zvočno sliko notnega zapisa in se ne zgleduje po zvočni podobi izvedbe drugega zbora, naj ne ostaja ujetnik neke že slišane izvedbe, ki mogoče niti ni najboljša« (Žvar, 2013, 55).

Borota pa je mnenja, da je »posodabljanje pevskega repertoarja pokazatelj naše kompetentnosti in odgovornosti do negovanja in razvijanja glasbene umetnosti za otroke« (Borota, 2010, 7).

Namen in cilji raziskave

Z analizo notnih prilog revije Glasba v šoli in vrtcu smo želeli pridobiti vpogled objavljenih skladb ob dvajsetletnici izhajanja revije, namenjenih za uporabo pri sestavi letnih programov za pevske zборе, pri vključevanju in dopolnjevanju letnih načrtov za pouk glasbe in glasbene umetnosti, izbirnih predmetov in drugih interesnih dejavnosti. Z raziskavo želimo ugotoviti, kolikšna je zastopanost skladateljev, število objavljenih skladb, uporaba glasbenih sredstev in izbira besedil za komponiranje skladb.

Na osnovi ciljev izpeljujemo naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Kateri skladatelji so v prvem obdobju revije Glasba v šoli in v drugem obdobju revije Glasba v šoli in vrtcu v notnih prilogah objavili skladbe?

2. Katerim zborovskim sestavom so namenjene objavljene skladbe?
3. Katera glasbena in literarna izhodišča so uporabili skladatelji za komponiranje zborovskih skladb?

Za kvalitativno analizo notnih prilog revije Glasba v šoli in vrtcu sem uporabila vse notne priloge, ki so izšle v dvajsetih letih izhajanja revije. Analiza je bila narejena na enajstih letnikih notnih prilog revije Glasba v šoli, ki obsega 21 notnih prilog, in devetih letnikih notnih prilog revije Glasba v šoli in vrtcu, ki obsega 23 notnih prilog. Skupaj je v obdobju od 1995 do 2017 izhajanja revije izšlo 44 notnih prilog.

Notne priloge revije Glasba v šoli v obdobju 1995–2006

Revija Glasba v šoli je začela izhajati konec leta 1995 in je bila namenjena za glasbeni pouk v osnovnih in srednjih šolah, v glasbeni šoli ter za zborovodstvo. Ob izidu revije je Mitja Gobec v reviji Naši zbori v rubriki Izšlo je ... v članku Glasba v šoli zapisal, da »bi lahko razširila svoje prizadevanje na predšolsko stopnjo, kjer se pravzaprav sistematična glasbena vzgoja že lahko začne« (Gobec, 1996, 23). Bil je mnenja, da se mora »krog avtorjev razširiti, še posebej na zborovodje iz slovenskih osnovnih in glasbenih šol ter iz Italije in Avstrije, kjer delujejo odlično izšolani slovenski glasbeni pedagogi« (Gobec, 1996, 24).

V tem letu je izšla le ena številka revije, notna priloga je bila vključena v matično revijo, kasneje pa kot samostojna priloga. V obdobju 1995 do 2006 so notne priloge izhajale skupaj s knjižnim delom revije kot enojna ali dvojna številka.

Vsebina notnih prilog kot samostojna priloga obsega: naslovno stran z osnovnimi podatki, v nadaljevanju pa predstavitev skladatelja, naslove skladb (brez uporabe kazala), sledijo notni zapisi skladb, vizitke k skladbam in kolofon. Število strani notnih prilog se od letnika do letnika spreminja – 10 do 20 strani. Povprečje zavzema 16 strani. V vseh notnih prilogah niso vedno objavljene vizitke k objavljenim skladbam, prav tako ni predstavitev skladatelja. Vrstni red oz. zaporedje vsebine notnih prilog ni poenoteno v vseh izdajah. Likovna podoba naslovnice notnih prilog se je spreminjala v posameznih letnikih izhajanja.

letnik, leto	število notnih prilog	število skladb
I, 1995	1	2
II, 1996	3	14
III, 1997	2	12
IV, 1998	2	8
V, 1999	2	9
VI, 2000	1	5

VII, 2001	1	3
VIII, 2002	2	24
2003	/	*
IX, 2004	3	34
X, 2005	2	20
XI, 2006	2	**
Skupaj	21	131

Preglednica 1 | Notne priloge in skladbe v obdobju od 1995 do 2006

Število objavljenih skladb v prvem obdobju izhajanja revije Glasba v šoli je 131. V zadnjem letniku revije XI, leta 2006, je notna priloga vsebovala primere vaj za izvajanje vokalne tehnike.

Leta 2003 revija ni izšla. Zaradi izostanka revije se je spremenilo štetje letnikov v letih od 2002 do 2004 in manjkajoča notna priloga poleg knjižnega dela revije.

Izbor skladb, ki so bile objavljene v notnih prilogah, je bil zelo pester. Želja po objavi in spodbujanju nastanka novih skladb je bila eden izmed ciljev takratnega uredniškega odbora. Tako so bile med objavljenimi skladbami najpogosteje izbrane skladbe skladateljev, med njimi je bila le ena ženska predstavica, Brina Jež Brezavšček.

Mesto	Skladatelj	Število skladb
1.	Jakob Jež	21
2.	Peter Šavli	13
3.	Tomaž Habe	8
4.	Miro Kokol	8
5.	Bojan Glavina	6
6.	Pavle Kalan	6
7.	Dušan Bavdek	5
8.	Jurij Gregorc	5
9	Brina Jež Brezavšček	4
10.	Martin Železnik	4

Preglednica 2 | Skladatelji in objave skladb v obdobju od 1995 do 2006

Skladatelji so bili v prvem obdobju zastopani z različnim številom skladb. Med prvimi desetimi izstopa skladatelj Jakob Jež, ki je bil kot prvi skladatelj povabljen k objavi skladb v notne priloge. K vizitki svoje prve objavljene skladbe Velik krog, na besedilo Vinka Möderndorferja, je zapisal: »Pesem Velik krog sporoča, da naj pesem privablja in družijo mlade v vse večjem krogu, v pravcati kozmični razsežnosti, današnjemu času tolikanj potrebnega medsebojnega razumevanja in priznavanja. ... Zato je še posebej pomembno – kar vsekakor ni lahka skladateljska naloga – da vsebuje vsak glas celote polno moč zanimivega raz-

pleta, ki privlači z dostopno mero in je obenem kompozicijsko na visoki ravni.» (Jež, 1995, 28)

Ostali skladatelji so zastopani z manjšim številom skladb. To so bili: Anton Jobst s tremi skladbami; Ambrož Čopi, Anton Dermota, Maksimiljan Feguš, Radovan Gobec, Marijan Lipovšek, Uroš Rojko, Stanko Premrl in Igor Štuhec z dvema skladbama ter Alojz Ajdič, Blaženka Arnič, Ludwig van Beethoven, Aldo Kumar, Dane Škerl, Giuseppe Tartini, Samo Vremšak in Jože Trošt z eno objavljeno skladbo.

Zborovski sestav	Število skladb
Enoglasni otroški pevski zbor s klavirsko spremljavo	44
Enoglasni otroški pevski zbor s spremljavo Orffovih glasbil	7
Enoglasni otroški pevski zbor s spremljavo drugih glasbil	4
Mladinski pevski zbor a cappella	14
Mladinski pevski zbor s klavirsko spremljavo	13
Mladinski pevski zbor s spremljavo drugih glasbil	2
Mešani mladinski pevski zbor a cappella	1
Dekliški pevski zbor a cappella	3
Enoglasne pesmi brez inštrumentalne spremljave	21
Skupaj	109

Preglednica 3 | Skladbe za zborovske sestave v obdobju od leta 1995 do 2006

V notnih prilogah prvega obdobja izhajanja revije Glasba v šoli je izbor skladb po številu objav namenjen otroškemu pevskemu zboru s klavirsko spremljavo. Prevladujejo enoglasne skladbe, le tu pa tam se v nekaterih skladbah pojavi dvoglasje. Spremljava z Orffovimi glasbili je redkeje zastopana. Leta 2005 so bile objavljene skladbe Janeza Bitenca v priredbi za Orffov inštrumentarij izpod peresa skladatelja Pavleta Kalana. Enoglasnemu otroškemu zboru s spremljavo drugih glasbil je skladatelj Tomaž Habe poleg klavirja dodal še flavto, tamburin (ljudska: Petelinček je na goro šel) oz. klavir, klarinet in violončelo (ljudska: Kako se polžeku mudi).

Med mladinskimi zbori prevladujejo skladbe za a cappella izvedbo. Napisane so za tri-, redkeje štiriglasni pevski zbor, zato so nekateri skladatelji pri zasedbi zboru zapisali obe možnosti mladinski/dekliški zbor. Sledijo skladbe s klavirsko spremljavo in s spremljavo drugih glasbil.

Manjše število skladb je namenjenih dekliškemu in mešanemu mladinskemu zboru. V notni prilogi so objavljene tudi slovens-

ke ljudske pesmi, ki so po izboru zelo raznolike in brez inštrumentalne spremljave.

Poleg zborovskih skladb so bile v notnih prilogah objavljene tudi inštrumentalne skladbe za solistično in komorno zasedbo. Skladatelj Peter Šavli ima objavljenih 13 skladb za klavir, namenjenih učencem, začetnikom v glasbeni šoli. V njih je metodično prikazal korake klavirske igre in tehnike. Ostale skladbe za klavir so še: Dnevnik Lize Sladoledarice skladatelja Daneta Škerla in dve skladbi Ambroža Čopija (Mala fantazija, Lutka pleše). Tomaž Habe ima eno skladbo (Pajacek), napisano za violino in kitaro, namenjeno za uporabo pri pouku inštrumentalnega pouka v glasbenih šolah.

Za violino solo je objavljena skladba G. Tartinija, Sonata za solo violino B¹. Za komorne zasedbe sta svoja dela prispevala: Brina Jež Brezavšček (Vetrček, Tri grajske miniature) in Igor Štuhec (Gredo Abrahama, Pod rubido).

Poleg objavljenih zborovskih in inštrumentalnih skladb sta bili dve notni prilogi namenjeni vokalni tehniki. V prilogi leta 2006, številka 2–3 in številka 4 sta Urša Lah in Helena Fojkar Zupančič predstavili pomen vokalne tehnike za oblikovanje glasu v pevskem zboru s primeri vaj za pevke in pevce.

V prvem obdobju izhajanja revije z notno prilogo so objavljena dela 27 skladateljev. 109 je zborovskih skladb (avtorskih skladb in ljudskih priredb) in 22 inštrumentalnih skladb za različne zasedbe.

Notne priloge revije Glasba v šoli in vrtcu v obdobju 2007–2017

V letu 2007 se je uredniški odbor na pobudo posameznikov in potrebo po literaturi odločil in dopolnil naslov obstoječe revije v revijo Glasba v šoli in vrtcu z namenom uporabe skladb v notnih prilogah za potrebe otroškega pevskega zboru v vrtcu in kot dopolnitev programov letnega načrtovanja glasbe. Ali je uspelo? Šele podrobna analiza knjižnega in notnega (glasbenega) dela (notne priloge) bosta pokazali, v katero smer se je revija vsebinsko oblikovala.

Revija Glasba v šoli in vrtcu je v obdobju od 2007 do 2017 izšla v devetih letnikih in skladbe so bile objavljene v 23 notnih prilogah.

Vsebina notnih prilog se v drugem obdobju ni spreminjala. Še naprej je bila sestava enaka dosedanjim prilogam. V zadnjih letnikih notnih prilog je bila dodana le še etnomuzikološka analiza pesmi ob priredbah ljudskih pesmi. V tem obdobju zasledimo pogostejšo objavo tematskih notnih prilog skladateljev starejše in mlajše generacije.

Letnik, leto	Število notnih prilog	Število skladb
XII, 2007	3	17
XIII, 2008	3	44
XIV, 2009	3	18
XV, 2010	2	13
2011	/	0
XVI, 2012	2	15
XVII, 2013	2	12
XVIII, 2014	3	23
2015	/	0
XIX, 2016	2	14
XX, 2017	3	15
Skupaj	23	171

Preglednica 4 | Notne priloge in skladbe, objavljene v obdobju od 2007 do 2017

V obdobju od leta 2007 do leta 2017 je bilo objavljenih 171 skladb. Leta 2011 in 2015 notne priloge niso izšle, prav tako ni izšel knjižni del revije. Poleg zborovskih in instrumentalnih skladb so v notnih prilogah objavili še: glasbeno-gledališko igro in skladbe za uporabo Orffovega instrumentarija pri pouku glasbe. Raznolikost in število objavljenih skladb se je povečalo. Med skladatelji zasledimo še vedno pretežno moške predstavnike, delež skladateljic pa se je z ene predstavnice v prvem obdobju razširil na osem. Poleg Brine Jež Brezavšček je z objavami skladb tukaj še sedem novih imen skladateljic: Ana Celin, Nana Forte, Bernarda Rakar, Larisa Vrhunc, Tadeja Vulc, Konstanca Zalar in Neža Žgur.

V drugem obdobju izhajanja revije Glasba v šoli in vrtcu so v notnih prilogah objavljali zborovske skladbe skladateljev kot tematske sklope. Tako zasledimo objave skladb skladateljev: Jakoba Ježa, Tomaža Habeta, Mitje Reichenberga, Igorja Štuheca, Radovana Gobca, Vitje Avseca, Patricka Quaggiata, Andreja Loparnika, Matjaža Jarca, Blaža Rojka, Tomaža Bajžlja, Pavla Dolenca, Blaža Podobnika in Maksa Strmčnika.

Skladatelj	Število skladb
Mitja Reichenberg	14
Tomaž Habe	12
Matjaž Jarc	12
Jakob Jež	11
Igor Štuhec	10
Radovan Gobec	8
Patrick Quaggiato	8
Vitja Avsec	7

Tomaž Bajželj	7
Maks Strmčnik	5
Matevž Fabijan	5

Preglednica 5 | Skladatelji in objave skladb v obdobju od 2007 do 2017

Med prvimi enajstimi skladatelji ima Mitja Reichenberg objavljenih 14 skladb, sledijo mu Tomaž Habe, Matjaž Jarc, Jakob Jež, Igor Štuhec ter ostali skladatelji z manjšim številom skladb. Med prvimi desetimi skladatelji ni nobene ženske predstavnice.

V notnih prilogah so objavljene skladbe še naslednjih skladateljev: Pavla Dolenca, Gašperja Jereba, Blaža Podobnika, Blaža Rojka, Črta Voglarja Sojarja, Andreja Loparnika, Larise Vrhunc, Brine Jež Brezavšček, Tadeje Vulc, Simona Penška, Aleša Miholiča, Dimitrija Beuermanna, Nane Forte, Ane Celin in Neže Žgur.

Poleg objavljenih zborovskih pesmi za otroške, mladinske in mešane mladinske pevske zборе so v notnih prilogah tudi skladbe za Orffov instrumentarij (Andrej Loparnik) ter dve tematski številki, namenjeni uporabi Orffovega instrumentarija pri pouku glasbe (Bernarda Rakar, Konstanca Zalar). Posebna tematska številka leta 2008 je namenjena glasbeno-gledališki igri Pepelka, na besedilo Jacoba in Wilhelma Grimma, za katero je glasbo napisal dr. Dimitrij Beuermann.

Zborovski sestav	Število skladb
Enoglasni otroški pevski zbor a cappella	33
Enoglasni otroški pevski zbor s klavirsko spremljavo	78
Enoglasni otroški pevski zbor s spremljavo drugih glasbil	12
Enoglasni otroški pevski zbor s spremljavo Orffovih glasbil	1
Mladinski pevski zbor a cappella	13
Mladinski pevski zbor s klavirsko spremljavo	18
Mladinski pevski zbor s spremljavo drugih glasbil	12
Mešani mladinski pevski zbor s klavirsko spremljavo	2
Skupaj	169

Preglednica 6 | Skladbe za zborovske sestave v obdobju od 2007 do 2017

Pri analizi skladb izstopa število zborovskih skladb, namenjenih otroškemu pevskemu zborom s klavirsko spremljavo, sledijo skladbe brez instrumentalne spremljave. Med otroškimi zborovskimi skladbami so tudi izvirne tuje ljudske pesmi za enoglasni ali dvoglasni zbor. S pridom jih izvajajo tudi mladinski zbori. Med skladbami s spremljavo drugih glasbil pa so še: rog,

basovski klarinet, marimba, zvončki, flavta, tamburin, harmonika, Orffov inštrumentarij, kljunasta flavta, boben, žvegla, orehove lupine, steklenice z udarjalko in lastna glasbila (tlesk).

Skladbe za mladinske zборе so zastopane v manjšem številu, in sicer a cappella, s klavirsko spremljavo in s spremljavo drugih glasbil (harmonika, flavta, tolkala, Orffov inštrumentarij, klarinet, ritem- in basovska kitara). Mešanim mladinskim pevskim zborom sta namenjeni le dve skladbi.

Poleg zborovskih pesmi je bila objavljena skladba za Orffov inštrumentarij (Andrej Loparnik) in skladba za uporabo pri izbirnem predmetu ansambelska igra skladatelja in pedagoga Aleša Miholiča, priredba skladbe Cvetje v jeseni.

V drugem obdobju izhajanja revije z notno prilogo so objavljena dela 28 skladateljev. 169 je zborovskih skladb (avtorskih skladb in ljudskih priredb) in 2 inštrumentalni skladbi za različne zasedbe.

V notnih prilogah revije Glasba v šoli (in vrtcu) je bilo v dvajsetih letih objavljenih največ zborovskih skladb za otroške, mladinske/dekliške in mešane mladinske pevske zборе, skupaj 302 skladb. 24 inštrumentalnih skladb za solistične in komorne zasedbe, ena glasbeno gledališka igra, dve notni prilogi za uporabo Orffovega inštrumentarija pri pouku glasbe in dve notni prilogi za oblikovanje pevskega glasu in vokalno tehniko v pevskem zboru.

Skladbe je objavilo 47 skladateljev, od tega 8 žensk in 39 moških skladateljev. Nekateri izmed njih so skladbe objavili v začetnem obdobju izhajanja in tudi kasneje.

Skladatelj	Število skladb
Jakob Jež	32
Tomaž Habe	20
Mitja Reichenberg	14
Peter Šavli	13
Igor Štuhec	12
Matjaž Jarc	12
Miro Kokol	8
Radovan Gobec	8
Patrick Quaggiato	8
Tomaž Bajželj	7
Vitja Avsec	7
Brina Jež Brezavšček	6
Uroš Rojko	6
Bojan Glavina	6
Pavle Kalan	6

Preglednica 7 | Skladatelji in skladbe, objavljene v obdobju od 1995 do 2017

V notnih prilogah z objavami zborovskih skladb zastopa prvo mesto najstarejši še živeči skladatelj Jakob Jež, ki je svoje skladbe namenil potrebam za raznolike programe pevskim zborom v šolah in vrtcih. Sledi mu skladatelj Tomaž Habe, ki je kasneje pristopil k uredniškemu odboru in nadaljeval Ježevu delo ter pri komponiranju namenil število skladb najmlajšim pevcem in stopnjeval s skladbami za mladinski zbor. Med prvimi 15 skladatelji z objavljenimi zborovskimi deli je tudi skladatelj Mitja Reichenberg. Tudi on je bil član uredniškega odbora, pobudnik in skrbnik za izbiro skladb, namenjenih za objavo v notnih prilogah. Skladbe ostalih skladateljev so objavljene v manjšem številu.

Glasbena izhodišča za nastanek zborovske pesmi

Glasbeno izhodišče za nastanek zborovske pesmi temelji na »*poznavanju glasbenih sredstev s poudarkom na melodični obdelavi besedila*« (Žvar, 2012, 32). Najpomembnejša glasbena prvina je poleg ritma tudi melodija, sestavljena iz različnega zaporedja tonskih višin in trajanj. V zborovskih skladbah prevladuje diatonična melodija, katere osnova je durova lestvica, redkeje molova in pentatonika. Skladatelji so najpogosteje uporabljali C-dur, nekoliko manj D-dur, G-dur in F-dur. Molove lestvice so uporabili redkeje, prav tako tudi pentatoniko in modalne lestvice. Uporabljali so alterirane in kromatične postope. Melodično gibanje poteka v intervalnih postopih in intervalnih skokih. Pojavljajo se tudi razloženi akordi, grajeni na tercah in kvartah. Obseg melodije posameznih glasov v skladbah je skladen z glasovnim obsegom pevcev v različnih pevskih sestavih.

Harmonija je diatonična, pojavljajo se modulacije. Ritem je enostaven in primeren za izvedbo zborovskih sestavov. Temelji na osnovnih trajanjih. Med ritmičnimi posebnostmi izstopata triola in sinkopa. Metrika pesmi je različna. Prevladuje dvo- in tridobni metrum. Le tu in tam izstopajo še 5/4- in 7/4-takt.

Pri elementih interpretacije, kot so tempo, dinamika, agogika in artikulacija, ni veliko odstopanj. Skladatelji so v skladbah uporabili besedne in grafične oznake. Oznake za tempo so zelo raznolike glede na vsebino besedila. Dinamične oznake so zapisane besedno in grafično. Le v eni skladbi je večje odstopanje uporabe dinamične stopnje fff, kar je za otroke v otroškem pevskem zboru zelo moteče. Agogične oznake so redkeje zapisane. Artikulacija pa izstopa v izvedbi legata, staccata, redkeje non legata.

Pomemben del zborovske pesmi je tudi inštrumentalna spremljava. V zborovskih skladbah zasledimo klavirsko spremljavo kot eno izmed izstopajočih in najuporabnejših sredstev izvedb skladbe. Skladatelj Tomaž Habe pravi, da prav »*s klavirsko spremljavo ustvari razgibanost skladbe, za katero pravijo, da je prezahtevna. Vendar se z nekaj vaje lahko vse izuri*« (Žvar, 2013, 55). Poleg klavirske spremljave srečamo tudi izvedbe z ritmičnimi

glasbili ter drugimi melodičnimi glasbili (flavta, klarinet, violončelo, harmonika, rog, basovski klarinet, kitara ...).

»Skladnost besedila in melodije okrepi umetniško doživljanje, ki jo ponuja vokalna glasba. Ritmično povezovanje omogoča silabične in melizmatične postope. Z izbranimi glasbenimi sredstvi skladatelj povezuje vsebinske in razpoloženske dele besedila.« (Žvar, 2012, 33–34)

Literarna izhodišča na nastanek zborovske pesmi

Skladatelji besedila pesmi za otroške in mladinske skladbe iščejo v mladinski poeziji iz predvojnega in povojnega obdobja. Med avtorji mladinske poezije iz predvojnega obdobja so pesmi Frana Levstka, Josipa Stritarja, Otona Župančiča, Dragotina Ketteja in Srečka Kosovela. Med avtorji povojnega obdobja pa najdemo Mileno Batič, Nežo Maurer, Toneta Pavčka, Borisa A. Novaka, Brino Štampe Žmavc, Barbaro Gregorič in druge pisce.

Tematsko primerna besedila so pogoj za nastanek zborovske pesmi, ki v izvajalcu omogoči možnost doživljanja besedila (Žvar, 2012, 37). Vsako besedilo pesmi izraža svoje sporočilo, katerega poustvarjalec interpretira in podoživi ter prenaša na poslušalca. Žvarova (2012) omenja naslednja tematsko primerna besedila za pevске sestave.

Zborovski sestav	Tematsko primerna besedila
Enoglasni OPZ (6 do 9 let)	Uspavanke, pesmi o igrah, šoli, naravi, o živalih, običajih, knjižnih/narodnih junakih.
Dvoglasni OPZ (6 do 12 let)	Uspavanke, pesmi o igrah, šoli, naravi, o živalih, običajih, knjižnih/narodnih junakih.
Triglasni OPZ (10 do 15 let)	Pesmi o igrah, šoli, naravi, o živalih, običajih, knjižnih/narodnih junakih, domovini, ljubezni mladih.

Preglednica 8 | Tematsko primerna besedila (Žvar, 2012: 37)

Skladatelj Tomaž Habe meni, da »za besedilo velja pravilo, da ne sme biti premočno, kajti če je premočno, pride v skladbi namesto do spevnosti do recitativnosti. Slovenci imamo veliko otroške in mladinske poezije, a za uglasbitev jih je primerna mogoče le tretjina« (Žvar, 2013, 55).

Izbor besedil je vsebinsko raznolik. Govorijo o živalih, naravi, ljubezni, domovini, praznovanjih, običajih, pravljicnih junakih idr. Izbrana besedila imajo umetniško vrednost in so doživljajsko bogata. Oblikovno so zastopane kitične in prekomponirane pesmi.

Prevladujejo avtorska besedila slovenskih pesnikov, le nekaj je tujih avtorjev, katerih besedila so prevedena v slovenšči-

no. Sledijo slovenske ljudske pesmi v različnih obdelavah za mladinske in dekleške zборе. Med tujimi ljudskimi pesmimi pa srečamo izbor besedil iz različnih držav sveta, ki so predstavljene kot enoglasno petje brez instrumentalne spremljave.

V prvem obdobju notnih prilog so skladatelji izbrali besedila 70 pesnikov, v drugem obdobju pa 53 pesnikov. Skupno število v obeh obdobjih je 72 pesnikov, katerih pesmi so skladatelji uporabili za komponiranje zborovskih skladb.

Pesnik	Število uglasbenih pesmi
Neža Maurer	14
Oton Župančič	10
Janez Bitenc	8
Niko Grafenauer	7
Magda Dolén	6
David Bedrač	6
Tomaž Habe	5
Anja Štefan	5
Vesna Majes Klančičar	5
France Bevk	4
Radovan Gobec	4
Barbara Gregorič	4
Jože Humer	3
Manko Golar	3
Bina Štampe Žmavc	3

Preglednica 9 | Pesniki in uglasbene pesmi v obdobju od 1995 do 2017

Iz analize je razvidno, da so skladatelji med 302 zborovskimi skladbami najpogosteje segali po besedilih Neže Maurer in Otona Župančiča. Ostali zastopani pesniki so še: Niko Grafenauer, Magda Dolén, David Bedrač, Anja Štefan, Vesna Majes Klančičar, France Bevk, Barbara Gregorič, Jože Humer, Manko Golar, Bina Štampe Žmavc, Zdravko Ocvirk, Leopoldina Leskovec, Mirko Kunčič, Josip Stritar, France Prešeren, Janez Menart, Dubravko Detoni, Srečko Kosovel, Tihomir Vojan Arhar, Tomislav Skubic, Gitica Jakopin, Tamara Kranjec Laganin, Boris A. Novak, Anton Medved, Nina Šuštaršič, Vinko Möderndorfer, Lukrecija Mavrič, Alojz Gradnik, Stana Vinšek, Tone Pavček, Blaž Rojko, Lojze Krakar, Vera Albreht, Stojan Ferakuz, Feri Lainšček, Dušan Radovič, Dušan Velkaverh, Frane Milčinski, Ljudmila Prunk, Dragotin Kette, Dane Zajc, Damjana Kenda Husu, Črt Šinkovec, Elza Bernik, Janko Messner, Alojzij Merhar, Marta Gorup, Andrej Rozman Roza, Anica Černejeva, Miroslav Antič, Fran Žgur, Janez Vencelj, Milena Batič, Fran Levstik, Jurij Paljk, Ljubka Šorli, Franc Ankerst, Karol Širok,

Simona Kopinšek, Anton Martin Slomšek, Sabina Mirjam Žveglja, Friderich Schiller, Mokriški, Seneka.

Med avtorji besedil so tudi skladatelji: Tomaž Habe, Radovan Gobec, Peter Šavli, Simon Penšek, Andrej Loparnik in Janez Bitenc, ki so besedila sami ustvarjali in tako poskrbeli za skladnost med glasbeno in besedno vsebino. Ta se kaže na treh ravneh: v izraznosti, zvočnosti in razpoloženju (Borota, 2013, 62).

Priporočila za uporabo

Število objavljenih zborovskih in instrumentalnih skladb, objavljenih v notnih prilogah, omogočajo vzgojiteljem in učiteljem v osnovnih, srednjih, glasbenih šolah in na fakultetah, da jih vključijo v izvajanje glasbenih dejavnosti pri pouku glasbe, pri izbirnih predmetih, pri interesnih dejavnostih (Orffova skupina, pevski zbor), v glasbeni pripravnici, pri nauku o glasbi idr. Izbira posamezne zborovske ali instrumentalne skladbe omogoča uporabo pri različnih glasbenih dejavnostih: npr. petje nove pesmi, estetsko oblikovanje pesmi z elementi interpretacije, navajanje na čisto intonacijo, razvijanje ritmičnega, melodičnega in harmonskega posluha, nova glasbena znanja (tonska trajanja, tonske višine, lestvice, taktovske načine, branje partiture, parlato ...), spremljava petja z glasbili, ustvarjanje spremljave z glasbili k peti pesmi, ustvarjanje pravljice z glasbo, poslušanje glasbe (doživljajsko, analitično), vključevanje pesmi v glasbenodidaktične igre, spoznavanje slovenskih skladateljev iz različnih obdobij in njihova dela. Vse to nam omogoča vključevanje skladb v letno načrtovanje, saj prav z novimi skladbami otroci spoznavajo, analizirajo in vrednotijo glasbena dela slovenskih skladateljev v primerjavi s tujimi skladatelji.

Za vse to pa mora učitelj glasbe biti poznavalec glasbene literature in različnih vsebin ter stilov, ustvarjalen v glasbi in ob glasbi, posredovalec glasbenih informacij, interesov za glasbeno kulturo in pri razvijanju glasbenih sposobnosti in spretnosti (Oblak, 1995, 25).

Sklep

Notne priloge revije Glasba v šoli in vrtcu so v dvajsetih letih izhajanja obogatile in dopolnile zborovsko področje s številnimi skladbami slovenskih skladateljev različnih generacij. Skladbe so nastale kot slika, ki jo »doživimo iz različnih razpoloženj in ohrani nekakšno skrivnost in privlačno silo« (Jež, 1999, 2).

Z izborom skladb oblikujemo in dopolnjujemo letno načrtovanje programov za delo s pevskimi zbori. Danes veliko skladateljev ustvarja skladbe za otroke, le objave in izdaje skladb so bolj razpršene kot nekoč, ko smo imeli revijo Grlica (Habe, 2013, Močnik, 2007). Skladatelji so mnenja, da lahko nastajajo dobre zborovske in instrumentalne skladbe, namenjene za delo v vrtcih in šolah. »Da je za otroke najboljše komaj dovolj dobro, ostaja glede glasbe vse bolj odsanjana krilatice.« (Jež, 1999, 2)

Z analizo notnih prilog smo ugotovili, da je največji poudarek pri objavi skladb namenjen otroškim pevskim zborom. O tem obstajajo razlogi, ki nam jih v slovenskem šolstvu kažejo številni otroški pevski zbori. »Če bi merili pripadnost pesmi številčno, bi vsekakor zmagal otroški žanr. Največ se jih poje, največ sestavlja. Zdi se, da je skladati otroško melodijico najlažje« (Jež, 1999, 2).

Sledijo skladbe za mladinske zборе v nekoliko manjšem številu. Namenjene so pevskim zasedbam v času mutacije in predstavljajo za skladatelje poseben izziv glede izbire besedil in tehnike komponiranja. Skladatelj Damijan Močnik o tem pravi: »Skladba po navadi nastaja dvotirno, ritmično in melodično, spodaj na listu pa se oba tira združita. Pogosto niti ne začnem na začetku, temveč tam, kjer se pojavi ideja« (Rovšek, 2007, 10).

Raziskave kažejo, da sta na revijah otroških in mladinskih pevskih zborov najbolj izvajana skladatelja Jakob Jež in Tomaž Habe (Žvar, 2013). Da imata v notnih prilogah objavljenih največje število zborovskih skladb, je razvidno iz tega, da je bil Jakob Jež prvi povabljeni skladatelj k novo nastali reviji z notno prilogo, član uredniškega odbora in najstarejši še živeči skladatelj, ki bo v letu 2018 dopolnil 90 let. Njemu sledita še skladatelja Tomaž Habe in Mitja Reichenberg. Vsi so v letih izhajanja notnih prilog v zaporedju sodelovanja pri reviji skupaj z dr. Dragico Žvar pomagali in spodbujali skladatelje h komponiranju zborovskih skladb za otroke.

Izbora besedil za nastanek zborovskih skladb je zelo raznolik. Skladatelji so med besedili iskali umetniško vrednost in skladno povezali glasbeno in besedno vsebino. Izrazna mehkoča skladb je sinonim za slovensko čutenje glasbe, kar je odsev marsikatere zborovske skladbe. Glasbena analiza pa je pokazala, da lahko od preprosto izpeljanih melodij do zahtevnih harmonij nastanejo skladbe z instrumentalno spremljavo ali brez nje, ki otroku dopuščajo muziciranje in doživljanje v glasbi ali pa ob posluhani glasbi. Skladatelj Blaž Rojko pravi, da »otrok, ki v tej starosti živi v svojem pravljicnem svetu, si besedilo pesmi predstavlja dobesedno in niti ne pomišlja na pogosto kruti in realni svet ... Iz otrokovega gledišča je pesem bajeslovni dogodek, za odrasle pa majhna ironija vsakdanjika« (Rojko, 1996, 27).

Ob tem naj objavo zborovskih in instrumentalnih skladb v notnih prilogah za uporabo v različnih pevskih in instrumentalnih zasedbah podkrepimo z naslednjimi ugotovitvami.

Dobro petje ni stvar samo dobrega glasu, temveč je rezultat čudovitega spleta in ravnovesja med pripravljenostjo duha, sodelovanjem razuma in dejavnostjo telesa (Zupančič, 2006, 1).

Petje se začne v predšolskem obdobju in je sestavni del glasbenega razvoja otroka, zato je treba razširiti ustvarjanje primer- nih skladb z izborom pesemskega repertoarja različnih skladateljev na umetniško visoko raven. Vse to pa moramo povezati z

vedenjem o otrokovem doživljanju glasbe ter njegovem glasbenem in govornem razvoju (Borota, 2011, 338).

Ob tem priporočamo, da se vsebine notnih prilog dopolnijo s tematskimi vsebinami v posameznih številkah, namenjenim predšolskim otrokom, nadaljuje s skladbami za otroške zборе ter nadgradi s skladbami za mladinske in dekleške zборе. S tem povezujemo skladbe v vertikalno šolskega izobraževanja, čemur je notna priloga tudi namenjena.

Zanimiva in dobrodošla bi bila objava ljudskih otroških napevov, saj je naša ljudska dediščina zelo bogata. S pozabljenimi napevi, ki jih hranijo posamezniki oz. Glasbenonarodopisni inštitut, bi ta primanjkljaj dopolnili in spodbudili mlajšo generacijo skladateljev, da te napeve obdelajo in prenesejo med mlade pevke in pevce.

Iz analize notnih prilog ugotavljamo, da objave skladb temeljijo na kvalitetnem izboru skladb za otroške in mladinske zборе. Vendar med obema zasedbama pogrešamo skladbe v prehodu iz enoglasja v večglasje. Prav bi bilo izbrati nove skladbe, s sodobnimi kompozicijskimi pristopi in primernimi besedili za pevce in pevke v času mutacije. Dvoglasne zborovske skladbe, ki ne bi temeljile le na terčnem dvoglasju, temveč bi oba glasova bila enakovredna in zastopana na dovolj visoki umetniški ravni.

Upam, da bo revija *Glasba v šoli in vrtcu* z notno prilogo še naprej našla mesto med zborovodji in učitelji glasbe ter širila nove skladbe med mlade pevke in pevce. Uredniškemu odboru želim, da z delom uspešno nadaljujejo in medse vključijo čim več mladih skladateljev, ki bodo svoje ideje prenašali v izbor in nastajanje novih glasbenih del. Saj kot pravi Ivan Cankar, »*smo dežela sonca in pesmi*«.

#Viri in literatura

1. Borota, B. (2010). Raziskava o pevskem repertoarju v vrtcu, v oddelkih otrok prvega starostnega obdobja. V: *Glasba v šoli in vrtcu*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, letnik, XV, št. 2, str. 6–14.
2. Borota, B. (2011). *Glasbene dejavnosti in vsebine v oddelkih otrok prvega starostnega obdobja. Razvijanje različnih pismenosti*. Koper: Annales, str. 331–338.
3. Borota, B. (2013). *Glasbene dejavnosti in vsebine*. Koper: Annales Ludus.
4. Gobec, M. (1996). Izšlo je ... Glasba v šoli. V: *Naši zbori*. Ljubljana: ZKOS, letnik 48, št. 1–2, str. 23–24.
5. Jež, J. (1995). Velik krog. Notna priloga. V: *Glasba v šoli*, letnik I, št. 1, str. 28.
6. Jež, J. (1999). Na poti k dobri glasbi za otroke. Notna priloga. V: *Glasba v šoli*, letnik V, št. 1–2, str. 2.
7. Križnar, F. (2010). 15 let revije *Glasba v šoli* (in vrtcu) 1995–2010. V: *Glasba v šoli in vrtcu*, letnik XV, št. 3–4, str. 15–21.
8. Oblak, B. (1995). Učitelj zborovodja. V: *Glasba v šoli*, letnik I, št. 1, str. 25.
9. Rojko, B. (1996). Vizitka k notni prilogi. V: *Glasba v šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, letnik II, št. 2, str. 27.
10. Rovšek, B. (2007). Nemirni iskalec: štirideset let Damijana Močnika. V: *Naši zbori*. Ljubljana: Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, letnik 57, št. 1, str. 7–12.
11. Zupančič, Fojkar, H. (2006). Oblikovanje glasu. Notna priloga. V: *Glasba v šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, letnik XI, št. 1, str. 1.
12. Žvar, D. (2002). *Učni načrt: Izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Pevski zbor*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo.
13. Žvar, D. (2012). *Grlica za otroke: izbor otroških zborovskih pesmi revije do 1988*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
14. Žvar, D. (2013). Tomaž Habe: najpomembnejša je melodika, ki je v meni. V: *Glasba v šoli in vrtcu*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, letnik XVII, št. 1–2, str. 54–58.
15. Žvar, D. (2017). 20 let revije *Glasba v šoli in vrtcu*. Slovenski knjižni sejem. Ljubljana: Cankarjev dom <https://video.arnes.si/portal/asset.zul?id=W2AiMMtSZVGXNIosGKE6cUG5> (29.12.2017)
16. *Glasba v šoli*. Notne priloge (1995–2006).
17. *Glasba v šoli in vrtcu*. Notne priloge (2007–2017).